

Nezainteresiranost roditelja za obiteljski odgoj

Milinović, Barbara

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:027698>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Preddiplomski studij mađarskog jezika i književnosti i pedagogije

Barbara Milinović

Nezainteresiranost roditelja za obiteljski odgoj

Završni rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Mirko Lukaš

Osijek, 2022.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Odsjek za pedagogiju
Preddiplomski studij mađarskog jezika i književnosti i pedagogije

Barbara Milinović

Nezainteresiranost roditelja za obiteljski odgoj

Završni rad

Područje društvenih znanosti, polje pedagogija, grana obiteljska pedagogija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Mirko Lukaš

Osijek, 2022.

IZJAVA

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisao/napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s navođenjem izvora odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan/suglasna da Filozofski fakultet u Osijeku trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 9. rujna 2022.

Barbara Hilinović, 0122232558

Ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Obitelj je primarna zajednica svakog čovjeka u kojoj se on kao dijete razvija, socijalizira i odrasta. Odgojna uloga obitelji je pomoći djetetu da se u potpunosti razvije u samostalnu i sposobnu osobu. Kvalitetan odnos u obitelji omogućava djeci i adolescentima da u kasnijim odnosima, bilo da su oni prijateljski ili partnerski, iskazuju osjećaje pažnje, poštovanja, iskrenosti, ljubavi i povjerenja. Roditelji moraju pružiti tjelesnu, socijalnu i emocionalnu zaštitu i konstanto brinuti o djetetu. U roditeljstvu su jednako važne uloge oca i majke, a s obzirom da su roditelji primjer i uzor djeci, bitno je kako se ponašaju u njihovom okruženju jer sve što oni rade, djeca imitiraju. Odgojni stilovi roditeljstva pokazuju na koji način otac i majka utječu na razvojne procese djeteta. U ovom se radu naglasak stavlja na nezainteresiranost roditelja za obiteljski odgoj, njegove negativne čimbenike, utjecaj nezainteresiranih roditelja na dijete i adolescenta, te zanemarivanje kao rezultat fenomena nezainteresiranosti. Nezainteresiranost se može promatrati iz više kutova, a cilj je ovoga rada prikazati zanemarivanje kao negativan čimbenik obiteljskog odgoja koji utječe na sve aspekte razvoja djeteta i adolescenta. Nezainteresirani roditelji zanemaruju svoju djecu i emocionalno su nedostupni, ne vode brigu i zaštitu o osnovnim životnim potrebama djeteta, a djeca se osjećaju odbačeno, isključeno i često razvijaju negativnu sliku o sebi samima što može negativno utjecati na njihovu buduću svakodnevicu.

Ključne riječi: emocionalni deficit, nezainteresiranost, obitelj, odbačenost, osnovne potrebe, roditeljstvo, zanemarivanje

Sadržaj

UVOD.....	1
1. ODGOJNA ULOGA OBITELJI.....	2
2. RODITELJSTVO.....	5
2.1. Negativni čimbenici roditeljstva.....	6
2.2. Majčinstvo.....	8
2.3. Očinstvo.....	9
2.4. Odgojni stilovi roditeljstva.....	9
2.4.1. Autoritativni stil.....	10
2.4.2. Autoritarni stil.....	10
2.4.3. Permisivni stil.....	11
2.4.4. Indiferentni stil.....	11
3. NEZAINTERESIRANOST RODITELJA.....	12
3.1. Čimbenici koji utječu na nezainteresiranost.....	14
3.2. Ponašanje djece nezainteresiranih roditelja.....	16
3.3. Utjecaj nezainteresiranosti roditelja na adolescente.....	17
3.4. Roditelji nezainteresirani za obiteljski odgoj.....	18
3.4.1. Oblici i pokazatelji zanemarivanja.....	20
3.4.2. Pedagoško zanemarivanje djece i adolescenata.....	22
4. ZAKLJUČAK.....	24
5. LITERATURA.....	26
Abstract.....	30

UVOD

Obiteljski odgoj je poseban odnos primanja i davanja, ispunjen povjerenjem, razumijevanjem, ljubavlju, iskrenošću, nadom, radošću i razočarenjem. Odrastanje u obitelji i rad s roditeljima čini čovjeka bogatijim, produktivnijim i kompletnijim. Učinkovitost odgoja ovisi o našem znanju, iskustvu, interesu, motivaciji, partnerstvu, obrazovanju, upornosti, primjeni metoda i načela rada, komunikaciji, korištenju znanstvenih dostignuća, otporu tradiciji, nepedagoškim praksama i neznanju (Rosić, 2005, 139).

Prvo poglavlje završnog rada definira pojmove koji su usko povezani s pojmom obitelji i obiteljskim odgojem. Interpretira se pojam obitelji i njezina glavna uloga u odgoju djece kao važan čimbenik za osobni, fizički, psihički i emocionalni razvoj djeteta. Opisana su dva aspekta razvoja koji obuhvaćaju razne potrebe kako bi se dijete razvilo u samostalnu osobu. Vrijednosti koje dijete stječe u obitelji opisane su pomoću tjelesnog, moralnog, estetskog, intelektualnog i radnog odgoja.

U drugom podnaslovu rada interpretiraju se važnost roditeljstva, negativni čimbenici tog fenomena, uloga oca i majke i četiri stila roditeljstva. Obiteljskim zakonom potkrijepljena je roditeljska skrb i zaštita djece od nasilja u obitelji. Opisan je kvalitetan odnos između roditelja i djeteta te djeteta i roditelja, ali i način na koji roditeljski stilovi utječu ne samo na dijete, već i na cijelu obitelj.

Treće poglavlje obrazlaže nezainteresiranost roditelja za obiteljski odgoj, karakteristike nezainteresiranih roditelja i negativne čimbenike koji utječu na njihovu nezainteresiranost, poput obiteljske strukture, alkoholizma, ovisnosti i siromaštva, ponašanja djece nezainteresiranih roditelja i ponašanje roditelja koji nisu zainteresirani za odgoj vlastite djece te utjecaj nezainteresiranosti na adolescente. Na samome kraju završnog rada, definiran je pojam zanemarivanja kao rezultat nezainteresiranosti roditelja, njegovi uzroci, oblici i pokazatelji.

1. ODGOJNA ULOGA OBITELJI

Odgoj počinje u obitelji u kojoj se dijete razvija i uči. Za kvalitetan razvoj djeteta potreban je kvalitetan roditeljski odnos. Za takav odnos potrebno je puno pažnje, strpljenja i ljubavi od strane roditelja. Dijete sazrijeva u obiteljskim odnosima i stoga je bitno da mu se uz fiziološke zadovolje i emocionalne potrebe. Cilj odgoja je pomoći djetetu da se u potpunosti oblikuje u samostalnu i odgovornu osobu. „Obiteljski odgoj usmjerava djetetovo shvaćanje o samome sebi“ (Lukaš, 2010, 11). Odgoj se danas u potpunosti promijenio, ali je i dalje važna dimenzija dvosmjerne komunikacije u kojoj roditelj utječe na dijete, ali i dijete na roditelja. Promjenom metoda i stilova odgoja, dolazi do različitih izazova s kojima se roditelji susreću. Jedan od izazova je ubrzana svakodnevnica i brojne obveze koje donosi 21. stoljeće. Roditelji se nalaze u situacijama u kojima ne uspijevaju posvetiti dovoljno vremena i pažnje svojoj djeci pri čemu im uskraćuju i potrebu za ljubavlju. Djeca se zbog toga kasnije mogu susresti s problemima u romantičnim i prijateljskim odnosima.

Kvalitetan obiteljski odgoj podrazumijeva preživljavanje, utočište, ljubav, osjećaj pripadanja, moć, slobodu, zabavu, zadovoljavanje osnovnih potreba djeteta, ali i roditelja jer sve to utječe na skladne obiteljske odnose (Rečić, 2006). Važnost obitelji i njezina dominacija u društvenom sustavu vrijednosti prenosi se s koljena na koljeno. Kada se nađemo u teškim životnim situacijama ili krizama, podrška obitelji i osjećaj pripadnosti imaju vrlo važnu ulogu u uspješnom rješavanju problema. Unatoč važnosti interpersonalnih odnosa u obiteljskom odgoju, stručnjaci ističu bitnost djelovanja cijele obitelji kao sustava (Keresteš, 2002, prema Jakab, 2008, 120-121).

Obitelj je dinamična i lako prilagodljiva, a pojedinac i struktura obitelji u stalnoj su tranziciji. U raspravi o obitelji ne smije se zaboraviti važnost i njezina uloga u postupnom stvaranju i formiranju osobe od ranog djetinjstva i individualni utjecaj pojedinih članova kao i cjelokupno obiteljsko ozračje u kojem dijete raste i razvija se. Samo roditeljstvo odavno je prepoznato kao iznimno važna komponenta vlastitog životnog zadovoljstva, otpornosti, ponašanja djeteta, akademskih postignuća, moralnog razvoja, ali i različitih aspekata osobina ličnosti (Klarin, 2006, prema Jakab, 2008, 121).

Zdravom obitelji naziva se ona u kojoj se dijete odgaja u okruženju roditelja ili skrbnika koji mu istovremeno pružaju pažnju i podršku do njegova osamostaljenja. Zdrava obitelj osigurava djetetu zdravstvenu skrb, povezuje se sa zajednicama kao što su vrtić, škola i crkva te integrira dijete u različite organizacije u kojima ono stječe radne i životne vrijednosti, ali i navike. U obitelji je jako važna organizacija vremena, posla i zajedničkih aktivnosti kao

što su odmor, zabava, učenje, čišćenje, slobodno vrijeme, putovanja i zajednički obroci. Važno je da članovi obitelji vjeruju jedni drugima, komuniciraju i poštuju individualnost i različitost svakog člana obitelji. Roditelji postavljaju granice i pravila koja se temelje na logičnim i razumnim rješenjima i kompromisima (Jakab, 2008, 119-123). Važnu ulogu igra i psihološko stanje djeteta. Kako bi dijete bilo psihološki sigurno, roditelj mu mora pružiti bezuvjetnu ljubav, podršku i ohrabrivati ga kako bi ono razvilo samopouzdanje (Hrpka, 2007, 36).

Ljudski razvoj možemo promatrati s filogenetskog i ontogenetskog aspekta (Lukaš i Mušanović, 2020, 57):

„Filogenetski aspekt razvoja obuhvaća:

- *potrebu za odgojem* jer je čovjek nedostatan biće, neprilagođeno okolini, ali otvoreno svijetu,
- *postojanje i razvoj svijesti* omogućuje čovjeku da bude distanciran od okoline i da opaža refleksiju okoline, svjesnu aktivnost i djelovanje u kojoj mijenjanja i stvara ljudske okolinu,
- *sposobnost učenja* čovjeku omogućuje promjenu individua i zajednice“.

Ontogenetski aspekt razvoja obuhvaća:

- *potrebu za njegom,*
- *rast i sazrijevanje,*
- *sposobnost učenja,*
- *potrebu za aktivnošću“.*

Odgoj je općenito prihvaćen činjenicom društvenog razvitka i on nema samo društvenu dimenziju, već i individualnu (Lukaš, Mušanović, 2020, 58). Obitelj je temeljna društvena zajednica djeteta unutar koje se dijete izgrađuje u sposobnu, marljivu i uljudnu osobu uz pomoć ne samo svojih roditelja ili skrbnika, već i ostalih članova obitelji. Obitelj je ta koja djetetu pomaže pri tjelesnom, moralnom, intelektualnom, estetskom i radnom odgoju i razvoju i u kojoj dijete stječe određene kulturološke i socijalne vrijednosti.

Tjelesni odgoj ima funkciju očuvanja zdravlja, a svrha mu je pravilan rast i razvoj, jačanje organizma, unapređivanje zdravlja i podizanje opće tjelesne sposobnosti te razvitak psihomotoričkih osobina.

Intelektualni odgoj ima funkciju formiranja čovjeka prvenstveno kao razumnog ljudskog bića, a svrha mu je potpuni razvitak intelektualnih sposobnosti.

Moralni odgoj obuhvaća formiranje moralnog shvaćanja, uvjerenja i navika, odnosno ostvarivanje sklada misli, riječi i djela.

Estetski odgoj zasniva se na formiranju i njegovanju estetskog ukusa odgajnika kojim se razvija sposobnost uočavanja, doživljavanja, vrednovanja, ali i stvaranja lijepoga.

Radni odgoj prepoznaje čovjeka kao aktivno i radno biće kojemu je bitna kultura rada kako bi u potpunosti ostvario duhovne vrijednosti i aktivno stvorio materijala dobra te samim time održao svoju obitelj što mu i je dužnost i obveza kao član društvene zajednice (Vukasović, 1990, 53).

Obiteljski odgoj „mora biti vrlo osmišljen, dobro postavljen i organiziran, sustavno i dosljedno provođen“ (Vukasović, 1990, 200). Željeni rezultati mogu se postići samo ako odgojna područja promatramo zajedno s obiteljskim odgojem jer su oni nerazoriva cjelina (Stevanović, 2000, 430). Važna područja obiteljskih odnosa su osjećaj međusobne ljubavi, poštovanja, samokontrola i odgovorno ponašanje, priprema za brak i obiteljski život, želja za potomstvom, biološka reprodukcija i porast reprodukcije, dobro obrazovanje djece, sprječavanje sukoba, neželjenih trudnoća, alkoholizma i drugih nepoželjnih pojava (Vukasović, 1990, 200- 202). Obitelj je ona koja djetetu u potpunosti pruža tjelesnu, socijalnu i emocionalnu zaštitu, a pružanje primjerene brige ovisi o roditeljevoj emocionalnoj zrelosti, kao i o zdravlju i razvitku djeteta, oblikovanju ponašanja, ali i sposobnostima primjene roditeljskih vještina odgajanja (Rosić i Zloković, 2002, 35).

2. RODITELJSTVO

Roditeljstvo jest složen proces u kojem su uloga majke i oca jednako važne za razvoj i formiranje djeteta u potpunosti. Uloga majke se predstavljala kao konstanta briga i potpora djetetu u beskrajnoj ljubavi koja ispunjava društvena očekivanja, a otac u društvenom pogledu je model postignuća za uspjeh djeteta u vanjskom svijetu (Pernar, 2010, 256). „Odnos roditelja prema djeci jedan je od najneposrednijih faktora utjecaja na razvoj i formiranje mladih ličnosti“ (Mikšaj-Todorović, 1991, 137).

Roditelji se ne mogu odreći prava na roditeljsku skrb koju čine odgovornost, dužnost i prava roditelja u svrhu zaštite i promicanja djetetovih osobnih i imovinskih prava te dobrobiti. Roditelji su dužni ostvariti roditeljsku skrb u skladu s djetetovim razvojnim potrebama i mogućnostima i trebaju komunicirati s djecom o različitim sadržajima ovisno o njihovoj dobi i zrelosti (Obiteljski zakon, 2020, članak 91.).

„U sadržaj roditeljske skrbi ulazi pravo i dužnost zaštite osobnih prava djeteta na:

1. zdravlje, razvoj, njegu i zaštitu
2. odgoj i obrazovanje
3. ostvarivanje osobnih odnosa i
4. određivanje mjesta stanovanja“ (Obiteljski zakon, 2020, članak 92.).

Suvremeni odgoj izuzetno je zahtjevan i zahtijeva odmak roditelja u njihovom vremenu, strpljenju i razumijevanju djece, a odgoj djece zahtijeva određena znanja i vještine. Ako se roditeljska znanja i vještine temelje na roditeljskom nasljeđu, rijetko ispunjavaju zahtjeve suvremenog odgoja djece. Vješti roditelji razumiju razvojne potrebe svoje djece, pružaju kvalitetnu skrb, znaju odabrati prave izvanobiteljske utjecaje za svoju djecu, razumiju njihovu važnost i surađuju s ljudima izvan obitelji kako bi brinuli i njegovali svoje dijete (Maleš, 2012, 15). Iako roditelji imaju najbolju namjeru, većina djece danas odrasta tako da uzimaju, a nikada ništa ne uzvraćaju, prikupljaju, a nikada ne dijele, posjeduju, a da nikada i ne cijene vrijednost onoga što imaju. Nažalost, živimo u kulturi u kojoj su žrtve ove epidemije sve više pod kontrolom, pa svoju djecu ne mogu naučiti da budu moralni i pošteni (Shaw i Wood, 2009, 11).

2.1. Negativni čimbenici roditeljstva

„Nekvalitetan stil roditeljavanja dovodi se u direktnu vezu s poteškoćama u psihosocijalnom funkcioniranju djeteta. Nedostatna ili neadekvatno izražena emocionalnost, preizražena ili nepostojeća restriktivnost u pristupu djetetu, roditeljstvo u otporu, utjecaji su koji dijete čine podložnim razvoju socioemocionalnih poteškoća izraženih kroz odmake u ponašanju“ (Pintar, 2018, 296).

Ukoliko su prisutni, negativni čimbenici roditeljstva utječu na razvoj poremećaja u ponašanju kod pojedinaca (Bašić 2009, prema Nikčević-Milković i Rupčić, 2014, 104). Obiteljsko nasilje, emocionalno, psihičko, fizičko, seksualno, financijsko, kulturno, duhovno i/ili vjersko zlostavljanje, uznemiravanje, uhođenje i prijetnje ozljeđivanjem te prisilna kontrola samo su neki od negativnih čimbenika roditeljstva.¹

Obiteljsko nasilje podrazumijeva situaciju u kojoj jedan član obitelji uznemiruje, ozljeđuje, kontrolira ili zlostavlja drugog člana obitelji.

Emocionalno i psihičko zlostavljanje odnosi se na pojedinca koji vrijeđa, uznemirava, kontrolira i ponižava svog trenutnog, bivšeg partnera ili djeteta.

Fizičko zlostavljanje je ono u kojem pojedinac štetno ili kontrolirajuće djeluje na svog trenutnog, bivšeg partnera ili djeteta.

Seksualno zlostavljanje definira se neželjenim seksualnim ponašanjem pojedinca prema svom trenutnom, bivšem partneru ili djetetu.

Uznemiravanje, uhođenje i prijetnje ozljeđivanjem su neželjena praćenja ili kontakt sa svojim trenutnim, bivšim partnerom ili djetetom.

Financijsko zlostavljanje je svako kontrolirajuće ponašanje koje bi moglo ograničiti pristup financijskim sredstvima svom trenutnom, bivšem partneru ili djetetu.

Kulturno, duhovno i/ili vjersko zlostavljanje je ono u kojem pojedinac sprječava svog trenutnog, bivšeg partnera ili djeteta u prakticanju vjere, jezika ili osobnih kulturnih aktivnosti.

Prisilna kontrola se odnosi na niz kontrolirajućih ponašanja kako bi pojedinac manipulirao, zarobio ili zastrašio nekog u nasilnom odnosu (Raising Children Network, 2011).¹

¹ <https://raisingchildren.net.au/grown-ups/family-life/domestic-family-violence/family-violence-what-is-it>

„Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (2020, čl. 4.) definira nasilje kao:

- svaku primjenu fizičke sile ili psihičke prisile na integritet osobe
- svako drugo postupanje jednog člana obitelji koje može prouzročiti ili izazvati opasnost da će prouzročiti fizičku i psihičku bol
- prouzročenje osjećaja straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva
- fizički napad bez obzira da li je nastupila tjelesna ozljeda ili ne
- verbalni napadi, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrdnim nazivima i drugi načini grubog uznemiravanja
- spolno uznemiravanje
- uhođenje i svi drugi načini uznemiravanja
- protupravna izolacija ili ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja s trećim osobama
- oštećenje ili uništenje imovine ili pokušaj da se to učini“.²

² <https://www.zakon.hr/z/81/Zakon-o-za%C5%A1titi-od-nasilja-u-obitelji>

2.2. Majčinstvo

Veza između majke i djeteta počinje s razvojem trudnoće i nastavlja se tijekom cijelog procesa trudnoće do samog poroda. Proizvodnja oksitocina³ tijekom laktacije⁴ povećava parasimpatičku aktivnost⁵, što smanjuje nelagodu i teoretski pogoduje povezivanju. Općeprihvaćeno objašnjenje je da majčin krvotok, bogat oksitocinom, potiče brigu prema potomku. Pokazalo se da dojenje povećava povezanost s majkom nakon poroda dodiranjem, komunikacijom i promatranjem jedno drugoga (Gabud, 2013, 37).

„Majčinstvo je temelj osobnog ispunjenja, razvoja i sreće, a istodobno je izvor najvećeg straha, tjeskobe i depresije. Ono donosi osjećaj ispunjenja, ali i ekonomskog tereta, ograničenja slobode i podređenosti“ (Čudina-Obradović i Obradović, 2006, 255).

Biti majka i istinski voljeti djecu nije obveza, već iskrena želja i stvarna potreba majki i djece. Obveze se moraju ispuniti, a prava ljubav se uistinu živi, ali se i spontano daje. Žrtvovana majka neće dozvoliti da se dijete kasnije odvoji i osamostali, a žrtvovano dijete će onemogućiti majci pravo da nastavi vlastiti razvoj bez njega. Stvara se vrlo složena paradoksalna igra prisilne međuovisnosti, igra ljubavi i mržnje, okrivljavanja i optuživanja, zamki i povezivanja između majke i njezina vlastitog djeteta (Brajša, 2009, 22-29). „Majka je dužna pomoći djetetu da prohoda, ali ga ne smije zaustavljati kad ono već može trčati. Kada mu više ne može pratiti korak, mora biti dovoljno jaka i toliko ga voljeti da ga ipak pusti da trči“ (Brajša, 1995, 81).

³ Oksitocin ili hormon ljubavi - ljudski hormon stražnjeg dijela hipofize, veže se uz ljubav, prisnost, majčinstvo i dodire

⁴ Laktacija – izlučivanje mlijeka

⁵ Parasimpatička aktivnost – opuštanje tijela, usporavanje rada srca i opuštanje mišića

2.3. Očinstvo

„Indirektni utjecaji oca na razvoj djeteta mogu biti pozitivni i negativni. Indirektna briga očeva se odnosi na odgovornost tj. na ono što otac čini za dijete, a ne s djetetom, kao što su dogovori o liječničkim pregledima, čuvanju djece, nabavka stvari za dijete, organiziranje druženja s vršnjacima i sl.“ (Pleck i Masciadrelli, 2004, prema Cvrtnjak, 2015, 116).

Pojam oca može, a i ne mora podrazumijevati biološku sastavnicu u odnosu pa samim time postoje četiri osnovna tipa očeva:

- čovjek koji živi s djecom mlađom od 18 godina,
- čovjek koji živi odvojeno od djece mlađe od 18 godina,
- čovjek koji ima odraslu i nezavisnu djecu i
- čovjek koji je brakom postao otac (Čudina-Obradović i Obradović, 2006, 257).

Očeva uključenost u odgoj djeteta može se promatrati pomoću kognitivne i emocionalne sastavnice, materijalno zbrinjavanje djeteta, moralni odgoj, ali i emocionalnu potporu majci. Kognitivna sastavnica podrazumijeva razmišljanje o djetetu, a emocionalna je iskazivanje nježnosti i vanjsko ponašanje koje implicira na igru (Čudina-Obradović i Obradović, 2006, 259).

2.4. Odgojni stilovi roditeljstva

Stilovi i strategije roditeljstva mogu biti autoritativni, autoritarni, permisivni i indiferentni. Navedeni odgojni stilovi roditeljstva različito utječu na razvoj djetetove osobnosti. Kod odgoja djeteta najbitnije je da roditelji brinu o djetetovoj razvojnoj spremnosti, nagrađuju dijete jer je nagrada učinkovitija od kazne i da dijete ne etiketiraju ružnim riječima jer to djeci šteti i samim time ruši pozitivnu sliku o njima samima. Obiteljska pravila moraju biti jasna i trajna, komunikacija ne smije biti zatvorena, a djeci se treba dopustiti da sami biraju i donose odluke koje ih ne ugrožavaju fizički ili psihički. Mitovi o roditeljstvu razaraju prirodno roditeljstvo, na primjer, roditeljstvo je zabavno, samo djeca s dobrim roditeljima su dobra djeca i djetetova priroda nije bitna (Pernar, 2010, 255).

2.4.1. Autoritativni stil

„Autoritativni roditelji uključuju svoju djecu u donošenje porodičnih odluka, dopuštaju djeci da sami donesu odluke, aktivno ih usmjeravaju i pomažu u tome, što za posljedicu ima građenje porodičnih odnosa u terminima timskog, kooperativnog i međusobnog pomaganja. Cjelokupna porodica je, zahvaljujući ovakvom roditeljskom stilu, uključena u postavljanje ciljeva i zajedničko rješavanje problema“ (Alić, 2008, 127).

Takav roditeljski autoritet je demokratski i znači sposobnost i vještinu komuniciranja s djetetom, ohrabivanje djeteta, uvažavanje njegovih emocija, a ne inzistiranje na pravima odraslih, pravima jačeg, kojemu se dijete mora prilagoditi. U ovom roditeljskom stilu prevladavaju povjerenje, poštenje, poštovanje i zreo osjećaj odgovornosti (Pernar, 2010, 258-259)

2.4.2. Autoritarni stil

„Autoritarni roditelji skloni su određivati djeci što da čine ili ne čine pa su tako postavljena pravila vrlo često kruta i nefleksibilna. Autoritarni roditelji kontroliraju većinu odluka koje se donose unutar obitelji. Takvi roditelji trasiraju obiteljske ciljeve, ali kada nagrađuju i kažnjavaju, vrlo često ne vode računa o reakciji djece, zbog čega postupci prema djeci nose u sebi izraženu crtu proizvoljnosti“ (Alić, 2008, 126).

Autoritarnost zahtijeva dva monologa, a to su monolog djeteta i monolog roditelja koji su nespojivi. Odnos između roditelja i djeteta temelji se na odnosu superiornosti i inferiornosti te odnosu nagrada i kazni. Glavne emocije djece autoritarnih roditelja su strah, nepovjerenje, neiskrenost i lažno poštovanje, koje oblikuje roditeljski način izražavanja emocija, a isti je pun sarkazma, grubosti i uvreda (Pernar, 2010, 259).

2.4.3. Permisivni stil

„Permisivni stil roditeljstva podrazumijeva najniži stupanj uključenosti i uplitanja u rast djece i njihov odgoj. Ovakvi roditelji mogu biti topli, ali s labavim odnosom prema djeci i roditeljskim obvezama, postavljaju relativno malo zahtjeva, dopuštaju djeci potpunu slobodu da izraze mišljenje, osjećaje i impulse, ne nadgledaju dječje aktivnosti i ne primjenjuju čvrstu kontrolu nad ponašanjem djece“ (Alić, 2008, 128-129).

Permisivni roditelji, odnosno popustljivi roditelji entuzijastični su za svoju djecu i osjetljivi su na njihove potrebe, ali ne postavljaju dovoljno zahtjeva, imaju slabu strukturu odnosa, nepredvidivi su i imaju tendenciju učiniti svoju djecu impulzivnom, nezrelom i van kontrole (Pernar, 2010, 259).

2.4.4. Indiferentni stil

„Nezdravi stil koji neminovno vodi u najmanje zdravo djetinjstvo i razvoj djetetove ličnosti njeguju ravnodušni roditelji koji pokazuju malo pažnje i emocionalne podrške svojoj djeci i postavljaju malo ograničenja. Takva djeca razvijaju osobine kao što su neposlušnost, zahtjevnost, neprimjereno sudjelovanje u igri i drugim socijalnim aktivnostima“ (Pernar, 2010, 259).

Indiferentan stil odgoja je prisutan u današnjem svijetu kao jedan od novijih stilova odgoja u obitelji. Takav stil odgoja kombinira hladnoću i slabu kontrolu nad djetetom pa se u tom smislu gubi zainteresiranost za dijete, odnosno, njegov odgoj i razvitak. Djeca indiferentnih roditelja često su prepuštena sama sebi, odnosno sama se odgajaju i sami donose male, ali i velike životne odluke (Higuera, 2019).

3. NEZAINTERESIRANOST RODITELJA

Nezainteresiranost roditelja očituje se u njihovom distanciranju od djeteta i zanemarivanju djetetovih fizičkih potreba. U ovakvoj obitelji dijete je u potpunosti izolirano od bilo kakvog emocionalnog ili disciplinarnog usmjeravanja (New i Cochran, 2007, prema Echedom i sur., 2018, 3). Najčešća osobina djece nezainteresiranih roditelja je nisko samopoštovanje jer su roditelji neodgovorni, nedostupni i odbijaju dijete, njegove zahtjeve i potrebe (Act, 2017). Nezainteresirani roditelji nisu uključeni u život djeteta i ne postavljaju granice niti discipliniraju svoju djecu (Li, 2021). Karakteristike nezainteresiranih roditelja su niska razina kontrole i niska razina topline (Baumrind, 1966, prema Echedom i sur., 2018, 10). Ovo su obitelji u kojima roditelji nisu emocionalno povezani s djetetom osim što osiguravaju osnovne potrebe i resurse. Ovaj tip roditeljstva karakterizira nedostatak topline (Paulson i Sputa, 1996, prema Echedom i sur., 2018, 10). Ovakav stil često je povezan sa zanemarivanjem i zlostavljanjem djeteta jer su roditelji ambivalentni prema željama i potrebama svog djeteta i samim tim se nazivaju nezainteresiranima. Roditelji nisu poticajni i ne brinu o psihičkom i fizičkom zdravlju djeteta što utječe na sve razvojne faze pa tako i na njegov društveni razvitak. Društveni razvoj djece nezainteresiranih roditelja je zaostao jer roditelji nikada nisu naučili djecu kako se ponašati u krugu ljudi, stoga se osjećaju neugodno u društvenim situacijama. Kognitivni razvoj djeteta ovdje je izostao iz razloga što roditelji nisu pružili emocionalnu i psihološku vezu djetetu. Roditelji nezainteresirani za obiteljski odgoj su u većini slučajeva zauzeti sami sobom, svojim poslom ili sastancima. Opsjednuti su samo vlastitim potrebama, a ne potrebama djeteta, pa na taj način ugrožavaju emocionalni razvoj djeteta čak i u odrasloj dobi (Miller, 2010, prema Echedom i sur., 2018, 11).

„Obitelj može imati dvojaku funkciju: funkciju rizičnog faktora i funkciju zaštitnog faktora razvoja, ona je više ili manje „sigurna luka" u kojoj dijete i mlada osoba traži podršku i ljubav koju može, ali ne mora naći“ (Klarin, 2014, 2).

Roditelji koji su u isto vrijeme nezainteresirani i emocionalno hladni, ne pokazuju nikakvu ljubav niti prihvaćanje prema djetetu, a dijete ima osjećaj odbačenosti i neadekvatnosti (Davies i Cummings, 1994, prema Klarin, 2014, 3). Djeca emocionalno hladnih roditelja u velikoj mjeri imaju problema sa samopoštovanjem i više su agresivna i neprijateljski raspoložena (Onyskiw i Hayduk, 2003, prema Klarin, 2014, 3). Nezainteresirani roditelji u sve većoj mjeri pokazuju pasivan otpor prema djetetu i ne brinu o odgojnom dijelu djetetovog ponašanja, odnosno isključeni su u potpunosti (Pintar, 2018, 291).

Odbacivanje djeteta od strane roditelja može se promatrati kao:

- 1) „hladnoća i nesenzibiliziranost za potrebe djeteta,
- 2) neprijateljstvo i agresivnost,
- 3) indiferentnost i zanemarivanje,
- 4) nediferencirano odbijanje, pod kojim se podrazumijeva osjećaj nevoljenosti, neželjenosti bez objektivnih indikatora koji bi ukazivali na roditeljsku hladnoću, agresivnost i/ili zanemarivanje“ (Rohner i Britner, 2002, prema Kokorić, 2010, 2).

Nezainteresirani roditelji nisu uključeni u obrazovani proces svog djeteta pa su zbog toga njihova djeca sklona postizanju lošijih školskih uspjeha. Roditelji koji nisu zainteresirani za obrazovanje djeteta, u većini slučajeva imaju i sami manje obrazovanje pa kao i njihovi roditelji i oni isto tako pokazuju nezainteresiranost za školstvo uopće. Djeca nezainteresiranih roditelja imaju lošije ocjene, neopravdano izostaju iz škole i susreću se s poteškoćama poput motivacije, koncentracije i nezdravog društvenog ponašanja (Zrilić, 2007, 32-34).

„Neuspješno funkcioniranje učenika u školskom okružju u određenoj mjeri povezano je s deficijentnom strukturom i nižim socijalno-ekonomskim statusom obitelji i izuzetno čvrsto i koherentno s narušenim obiteljskim ozračjem i neadekvatnim postupcima roditelja“ (Mikšaj-Todorović i sur., 1999, prema Zrilić, 2007, 34).

3.1. Čimbenici koji utječu na nezainteresiranost

„Roditeljevo vlastito iskustvo iz djetinjstva u značajnoj mjeri može determinirati kvalitetu njegovog vlastitog roditeljstva. Iako se ne iskazuje kao nužnost, rana emocionalna deprivacija roditelja rizik je razvoju ugrožavajućih odnosa s vlastitim djetetom“ (Shaffer, 2000, prema Ljubetić, 2007, prema Pintar, 2018, 293).

Česti sukobi u braku utječu na roditeljsko ponašanje, odnosno roditelji koji percipiraju svoj brak lošim i konfliktnim pokazuju nedosljednost u discipliniranju djece, veću razinu emocionalne apatije i neosjetljivost za potrebe djece (Katz i Gottman, 1996, prema Macuka, 2010, 65).

Siromaštvo značajno utječe na roditeljsku ulogu. Ono pogoršava kvalitetu prilagođavanja roditeljskoj ulozi, a iskazuje se nedosljednošću, zanemarivanjem, emocionalnom indiferentnošću i grubim reakcijama roditelja (Eamon, 2001, prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006, prema Pintar, 2018, 293). Djeca starija od tri godine koja odrastaju u siromaštvu svoje ponašanje izražavaju agresijom, brzopletošću i neposlušnošću, a takvo nepoželjno ponašanje povećava se u predškolskom i početnom školskom razdoblju (Čudina-Obradović i Obradović, 2006, prema Pintar, 2018, 293). Siromaštvo u velikoj mjeri ugrožava društveni status djece jer ih „obilježava kao „hodajuće ranjenike““. Siromaštvo utječe na kvalitetu obiteljskog života pojačavajući psihološki pritisak na roditelje, što rezultira njihovom suzdržanošću u pokazivanju emocija prema djeci i tjelesnim kažnjavanjem što dovodi do manjka discipliniranja djeteta i nereagiranja na socio-emocionalne potrebe djeteta (Sidel i Arendell, 1997, prema Ljubetić, 2007, prema Pintar, 2018, 294).

Nezainteresiranost roditelja utječe i na ekonomske čimbenike koji nedostaju u obiteljskom odgoju, a utječu na omogućavanje dječjeg sretnog i zdravog obiteljskog ozračja u kojem djeca mogu razviti pozitivnu sliku o sebi, ali s obzirom na nedostatne ekonomske čimbenike, djeca se ne razvijaju na zdrav psihički način jer im se suzbija ljubav i povjerenje (Ljubetić, 2007, prema Pintar, 2018, 294). „Ekonomski pritisak povećava vjerojatnost sukoba između roditelja i smanjuje njihov kapacitet za podržavajuće roditeljstvo“ (Raboteg-Šarić, 2006, 963).

Samohrano roditeljstvo povezano je s emocionalnom nestabilnošću roditelja što dovodi do depresivnosti, a kasnije i do nezainteresiranosti roditelja za odgoj djece, zbog čega oni nisu u stanju pružiti emocionalnu podršku djetetu (Raboteg-Šarić i Pećnik, 2006, prema Pintar, 2018, 294).

„Samohrani roditelji su pod većim ekonomskim pritiskom što može postati važan indikator stresa samohranih roditelja. Tako oni češće tendiraju odgojnim postupcima kažnjavanja, nedosljednosti, ne iskazivanja podrške, dok pritom prisutna depresivnost pridonosi emocionalnom kontekstu odbacivanja djeteta, povećanoj kritičnosti u ozračju negativnih emocija“ (Raboteg-Šarić i Pećnik, 2006, prema Pintar, 2018, 294).

Nezainteresirani roditelji koji prekomjerno konzumiraju alkohol, lutaju ili su vezani uz prostituciju narušavaju kvalitetu odnosa u obitelji i tjelesno kažnjavaju svoju djecu, ravnodušni su ili nestrpljivi (Ajduković, 2001, prema Mikšaj-Todorović, 2006, 1040).

Teške zdravstvene situacije u obiteljima značajno utječu na funkcioniranje cijele obitelji i njihove međusobne odnose (Soothill i dr., 2001, prema Kokorić, 2010, 13). Zdravstvene situacije obitelji dovode do odbacivanja djece i od strane majke i od strane oca kao „agresivnost / neprijateljstvo, indiferentnost / zanemarivanje i nediferencirano odbijanje“ (Kokorić, 2010, 13).

3.2. Ponašanje djece nezainteresiranih roditelja

Odvajanje, nezainteresiranost roditelja i konstante promjene u obiteljskoj strukturi dovode do delikventnog ponašanja djece (Henry i sur., 1993, prema Rutter, Giller i Hagell, 1998, prema Mikšaj-Todorović, 2006, 1093). Roditeljske svađe i sukobi prije i tijekom rastave i alkoholizam oca također se pokazuju kao najveći obiteljski indikator delikventnog ponašanja djece (Thornberry i sur., 1999, Amato i Sobolewski, 2001, prema Mikšaj-Todorović, 2006, 1039-1040).

„Loeber i Dishon (1984) su istraživali povezanost između fizičke agresivnosti djece i adolescenata, uključujući i one koji manifestiraju antisocijalno ponašanje, s roditeljskim odgojnim postupcima i odnosima u obitelji. Njihovi rezultati upućuju na to da se agresivniji dječaci i adolescenti češće antisocijalno ponašaju, značajnije su izloženi neadekvatnim odgojnim roditeljskim postupcima, češće su odbacivani od roditelja, sukobi roditelja su učestaliji, a njihove obitelji su u cjelini manje uspješne u rješavanju problema“ (Mikšaj-Todorović, 2006, 1040).

Školski uspjeh djece povezan je s odnosom roditelja. Djeca nezainteresiranih roditelja često iskazuju u školi neposluh i agresiju (Hatfield i sur., 1967, prema Sremić i Rijavec, 2010, prema Luketić, 2018, 71). Nezainteresirani roditelji nisu uključeni u školske obveze djeteta što rezultira lošim uspjehom, nezainteresiranošću i manjkom samopouzdanja. Anksioznost je jedan od čimbenika koji utječe na uspjeh djeteta s obzirom na obiteljsku situaciju. Majke su više uključene u školski uspjeh djece, ali ako niti jedan roditelj nije zainteresiran za dijete i njegove školske obveze, ono će rezultirati (ne)uspjehom.

„Sposobnost učenja ovisi o tome što se događa kod kuće, imaju li djeca pomoć, poticaj i potporu roditelja, jesu li odnosi unutar obitelji narušeni i kakva je kvaliteta komunikacije među članovima obitelji“ (Luketić, 2018, 71).

3.3. Utjecaj nezainteresiranosti roditelja na adolescente

Adolescencija je vrijeme puberteta i odrasle dobi u kojoj mlade osobe počinju razvijati pozitivnu ili negativnu sliku o sebi. Adolescencija se može promatrati kao vrlo osjetljivo doba određene osobe jer u to vrijeme mladi otkrivaju sami sebe. Adolescentima je bitno povjerenje, poštivanje, iskrenost i emocionalna potpora. Ukoliko roditelji ne uvažavaju, odnosno zanemaruju potrebe svoje djece u adolescentskoj dobi, oni postaju izrazito povučeni, nezainteresirani za životne obveze i uspjehe te se često izoliraju od okoline i društva. Zanemareni adolescenti mogu razviti razne negativne osobine kao što su zatvorenost, povučenost u sebe, depresija, neaktivnost, nezainteresiranost za sport, školu ili prijatelje, depresija i nezainteresiranost za život što može dovesti do samoozljeđivanja, nesuicidalnog samoozljeđivanja⁶ ili pak do suicida.

S obzirom da se adolescenti nisu u mogućnosti u potpunosti nositi sa stresom, svaki traumatski događaj, a u ovom slučaju nezainteresiranost roditelja, može dovesti do povređivanja njihovih osjećaja, pamćenja, koncentracije, motivacije za životni i obrazovni uspjeh pa može utjecati i na njihove društvene odnose i fizičko zdravlje. Ukoliko zanemareni adolescent razvije bolest depresije, ona se može vidjeti u nekima od navedenih simptoma, a to su „tuga, beznadnost, plačljivost, uočljive promjene navika jedenja i spavanja, neobjašnjivo ili neuobičajeno žestoko, nasilno ili buntovno ponašanje, povlačenje od obitelji i prijatelja, osjećaj bezvrijednosti i krivnje, gubitak entuzijazma i motivacije, umor ili gubitak energije, drastične promjene ličnosti, razgovori o samoubojstvu ili planiranje samoubojstva, čak i u šali, prijetnje ili pokušaj samoubojstva“.⁷

⁶ Nesuicidalno samoozljeđivanje – ponavljajuće, namjerno i izravno nanošenje fizičke ozljede samome sebi, ali bez namjere samoubojstva

⁷ Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež, 2014, <https://djecja-psihiatrija.hr/depresija-u-djecjoj-i-adolescentnoj-dobi>.

3.4. Roditelji nezainteresirani za obiteljski odgoj

Roditelji koji su u potpunosti nezainteresirani za odgoj vlastite djece ne odgovaraju na dječje želje i potrebe, nedostatni su i nemaju velika očekivanja od svoje djece, u potpunosti zanemaruju fiziološke i psihološke potrebe djeteta, ne postavljaju nikakve granice i ne discipliniraju ih. U ovakvim obiteljima se djeca sama odgajaju jer ne dobivaju utjehu, podršku ili uputu od svojih roditelja. Roditelji ne mare o fizičkom izgledu djeteta, ne pružaju mu adekvatan dom, odjeću ili hranu, emocionalno su nedostupni, nezainteresirani su za djetetovo obrazovanje ili općenite svakodnevne aktivnosti. Nadzor ovakvih roditelja je u potpunosti isključen jer roditelji ne postavljaju pravila, a ni granice što ima za rezultat nepoželjno ponašanje djeteta. Isto tako, ovi roditelji nisu zainteresirani za djetetove unutarnje doživljaje, misli ili emocije, nedostupni su emocionalno što dovodi do depresije i delikvencije djeteta. Ovakav stil roditeljstva naziva se i zanemarujući odgojni stil (Zdenković, 2018⁸; New i Cochran, 2007, prema Echedom i sur., 2018, 3).

Zanemarivanje „ovisi o ponavljanju, stupnju propusta, intenzitetu, konkretnim okolnostima, pa i o subjektivnom stavu počinitelja (izživljavanje, sadizam, mržnja, potpuna nezainteresiranost za sudbinu djeteta)“ (Vukadin, Odeljan i Martinjak, 2018, 10).

Zanemarivanje djece je „nebriga i propuštanje roditelja da zadovolji emocionalne i razvojne potrebe djeteta, uključujući potrebu za odgovarajućom ishranom, odjećom, smještajem, zdravstvenom brigom, obrazovanjem, intelektualnim poticanjem i emocionalnim razumijevanjem“ (White i sur., 1987, prema Ajduković i Pećnik, 1994, 269).

Čimbenici zanemarivanja odnose se na okolinu u kojoj dijete biva, roditelje, karakteristike djeteta, ali i cijele obitelji, a oni mogu obuhvaćati:

1. dijete mlađe dobi koje ima zdravstvenih problema ili je rođeno s nekom manom, odnosno ne odgovara zahtjevima i očekivanjima roditelja pa ovo dijete ima veće šanse biti zanemareno,
2. roditelji koji konzumiraju alkohol ili druga opojna sredstva, depresivni roditelji, roditelji nižih intelektualnih sposobnosti ili oni koji ne znaju odgovoriti na potrebe djeteta u većoj mjeri zanemaruju svoju djecu,
3. obitelji u kojima su vidljivi znakovi nasilja i u kojima otac ne vodi skrb o djetetu, već se djeca brinu sama o sebi,
4. stručnjaci koji ne vode brigu i ne prijavljuju zanemarivanje djece u obitelji produžuju zanemarivanje,

⁸ <https://www.poliklinika-djeca.hr/za-roditelje/izazoviroditeljstva/odgojni-stilovi-roditeljstva/>

5. nedostatak zdravstvene skrbi, siromaštvo, društvena izoliranost, nasilje u zajednici i nedosljedno provođenje zakonskih mjera koji pružaju sigurnost djeci (Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba, 2010).⁹

⁹ <https://www.poliklinika-djeca.hr/publikacije/zanemarivanje-djece/>

3.4.1. Oblici i pokazatelji zanemarivanja

Oblici zanemarivanja mogu biti uzrokovani čimbenicima okoline koji se manifestiraju kao noviji oblici zanemarivanja uz tjelesno, emocionalno, zdravstveno i obrazovno zanemarivanje djeteta od strane roditelja koji su već od ranije poznati (Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba, 2010).⁹

Tjelesno zanemarivanje je nedostatak fizičkih potreba, neodgovarajući i nesiguran smještaj, nezainteresiranost o prehrani i odjeći djeteta od strane roditelja. Emocionalno zanemarivanje se manifestira kao nedostatak zadovoljavanja emocionalnih potreba djeteta, podrške i ljubavi od strane roditelja koji iskazuju stalno prisutnu pasivnost i agresivnost, a samo dijete se osjeća odbačeno. Zdravstveno ili medicinsko zanemarivanje je vidljivo u nedostatku zdravstvene zaštite, nezainteresiranosti za ozljede, moguće operacije, uzimanje medicinske terapije, sistematskih pregleda, cijepljenja, ali i kvalitetnog sna i prehrane (Kovačko Vukadin, Odeljan i Martinjak, 2018, 16-18).

Zanemarivanje prouzročeno faktorima okoline je vidljivo u nesigurnoj okolini u kojoj dijete živi, na primjer, okolina u kojoj ima puno kriminala, zatim u nedostatku prihoda kako bi se osigurala sigurnost cijele obitelji, a ne samo djeteta. Obrazovno zanemarivanje se prepoznaje kod onih roditelja koji ne pomažu djeci tijekom obrazovanja u njihovim školskim obvezama, ne pružaju im podršku i potporu te ih ne potiču na rad i ne osiguravaju im potrebne stvari za školovanje (Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba, 2010; Kovačko Vukadin, Odeljan i Martinjak, 2018, 16-17).

Tjelesno zanemarivanje djeteta očituje se njegovom neuhranjenošću, odnosno neadekvatnom i nezdravom prehranom. Lošom brigom o zdravlju djeteta u kojoj roditelji ne vode brigu o sistematskim i stomatološkim pregledima djece ili općenito medicinskim pregledima i uskraćuju im medicinsku pomoć. Ukoliko se prije ili tijekom trudnoće koriste opojna sredstva, nedovoljna kontrola i nadzor nad djetetom, neprikladna odjeća, nesiguran smještaj i općenito loši uvjeti stanovanja oni će sigurno nakon djetetovog dolaska na svijet biti pokazatelji njegovog tjelesnog zanemarivanja (Kovačko Vukadin, Odeljan i Martinjak, 2018, 16-18).

Pokazatelji emocionalnog zanemarivanja djece su „povučenost, sramežljivost, nisko samopouzdanje, izjave djeteta da se osjeća usamljeno, napuštenost, agresivnost, krađa, neposlušno ponašanje u razredu, delikventno ponašanje i sl.“ (Kovačko Vukadin, Odeljan i Martinjak, 2018, 16-18).

Nezainteresiranost za djetetove neopravdane izostanke u školi ili ukoliko roditelji zadržavaju dijete kod kuće kako bi čuvali mlađu braću i sestre te manjak pružanja pomoći prilikom problema pri učenju i nemotiviranje na rad pokazatelji su obrazovno emocionalnog zanemarivanja djece (Kovačko Vukadin, Odeljan i Martinjak, 2018, 16-18).

Istraživanja su pokazala kako se majke, a očevi rjeđe, koji su prijavljeni agencijama za zaštitu djece zbog zanemarivanja značajno razlikuju od kontrolnih skupina¹⁰ u nizu karakteristika. Varijable koje su proučavane kao pokazatelji rizika za zanemarivanje djeteta su demografske karakteristike, ponašanje roditelja, roditeljski stavovi (uključujući i očekivanja za djetetovo ponašanje) i određene varijable osobnosti kao što su ljutnja, samopouzdanje, samopoštovanje i kontrola nagona (Schumacher, Slep i Heymann, 2001, 234).

Mlađi roditelji su ti koji ostavljaju malu djecu bez nadzora duže vrijeme, neadekvatno ih hrane, pa su stručnjaci kod njih češće prepoznavali zanemarivanje djece (Robins i sur., 1981, prema Schumacher, Slep i Heymann, 2001, 234).

Majke koje su primale socijalnu pomoć su u većoj mjeri zanemarivale svoju djecu, a bile su značajno starije od majki koje nisu zanemarujuće. Isto su tako, majke s nižim obrazovanjem bile nemarne (Zuravin, 1987, prema Schumacher, Slep i Heymann, 2001, 234-235).

Obiteljska struktura je povezana s pokazateljima tjelesnog i obrazovnog zanemarivanja djece u određenim dobnim skupinama. Konkretno, djeca u dobi između 15 i 17 godina bila su izložena većem riziku od tjelesnog zanemarivanja u kućanstvima s ocem i većem riziku od zanemarivanja obrazovanja u kućanstvima s dva roditelja, nego u drugim obiteljskim strukturama i nego mlađa djeca (Sedlak, 1997, prema Schumacher, Slep i Heymann, 2001, 235).

¹⁰ Kontrolna skupina – skupina ispitanika u istraživanju

3.4.2. Pedagoško zanemarivanje djece i adolescenata

Pedagoško zanemarivanje naziva se još i obrazovnim zanemarivanjem u kojem dijete ili adolescent imaju poteškoće u razvoju, uključenosti u društvene aktivnosti i neprimjereno se ponašaju.¹¹

Oblici obrazovnog zanemarivanja mogu biti moralni, intelektualni, estetski, zdravstveni i radni. Moralno zanemarivanje podrazumijeva da dijete ili adolescent nemaju osjećaja za pravila ponašanja i moralne vrijednosti. Intelektualno zanemarivanje se obrazlaže nemotiviranošću za stjecanjem novih znanja. Estetsko zanemarivanje je nemogućnost poznavanja lijepoga. Zdravstveno zanemarivanje uključuje nedostatnu zdravstvenu zaštitu i skrb, a radno zanemarivanje iskazuje nedostatak angažmana u poslu.¹¹

Nezainteresiranost roditelja za odgoj djeteta ili adolescenta, konstantni konflikti u obitelji, izoliranje djeteta od okoline i društva, nedostatna emocionalna potpora, konstantna kritika učitelja i nastavnika, utjecaj nasilnih vršnjaka i manjak socijalizacije samo su neki od razloga pedagoškog zanemarivanja djece i adolescenata, a indikatori pedagoške zapuštenosti su manjak koncentracije i motivacije za učenje i obrazovanje općenito, nedostatak samopoštovanja, delikventno ponašanje i nezainteresiranost za osobnu sudbinu i budućnost.¹¹

Kako bi se smanjilo pedagoško zanemarivanje djece i adolescenata potrebno je razgovarati s djetetom, pružiti mu emocionalnu podršku i potporu, nagrađivati ga i poticati za daljnji rad i bolji uspjeh, naučiti ga organizaciji te ga poticati na pozitivne aktivnosti koje ga usrećuju.¹¹

Djeca kompenzaciju za roditeljsku nezainteresiranost traže ponajprije u školskim ustanovama jer škole mogu djelovati kao zamjena za nedostatak obiteljskih veza ili uključenosti roditelja ukoliko promiču osjećaj pripadnosti, povjerenja i prihvaćanje zajedničkih vrijednosti (Hoffman i Dufur, 2001, prema Rubini, 2019).

Djeca i adolescenti stječu osjećaj pripadnosti u školi ponajviše zbog interakcije s vršnjacima koji ne osuđuju njihovu obiteljsku situaciju i zanemarujuće roditelje, već im pružaju sigurnost i povjerenje. Nakon desete godine života djeca više vremena provode s vršnjacima nego s odraslima ili roditeljima što dovodi do jačeg utjecaja vršnjaka. Ukoliko zanemarena djeca i adolescenti pronađu utjehu i utočište u vršnjacima, više vremena žele provoditi s njima. Ukoliko u školi stručni suradnik ili nastavnik primijete zanemareno dijete, pružaju mu pomoć i prijateljski razgovor. Ovo dijete će se osjećati sigurnije, a škola će mu

¹¹ Unansea, <https://bs.unansea.com/obrazovnim-zanemarivanje-ovo-je-pedagoska-zanemarivanja-djece-i-adolescenata-uzroci-dijagnoza-i-korekcija/>

biti primarna ustanova u kojoj želi boraviti (Manović, Kralj, 2020).¹² Mnoga djeca koja osjete roditeljsku zanemarenost, odnosno nezainteresiranost doživjet će školu kao sigurno mjesto u kojem će dobiti potrebnu ljubav i osjećaj pripadnosti kao i osnovne životne potrepštine poput hrane i vode.

S obzirom da se zanemarivanje djece i adolescenata može spriječiti, važno je pravovremeno reagiranje pedagoga i školske ustanove u sprječavanju istoga kao i pružanje potpore djetetu tijekom cijelog procesa.

¹² <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno/novosti/vrsnjacki-odnosi-zasto-su-djeci-vazni-i-kako-ih-odrzavati-u-ovo-vrijeme-korone/>

4. ZAKLJUČAK

Odgoj počinje u obitelji koja je temelj svake društvene zajednice. Obiteljski odgoj treba imati čvrstu strukturu i biti ispunjen ljubavlju, radošću i povjerenjem. Kvaliteta obiteljskih odnosa ovisi o roditeljima i djeci, jer je najvažnija dvosmjerna interakcija u kojoj roditelji utječu na djecu, a djeca na roditelje. Za kvalitetno roditeljstvo važno je djetetu pružiti utočište, sigurno stanovanje, osjećaj ljubavi i pripadnosti, a ono što je još važnije, osigurati mu i osnovne životne potrebe. Da bi dijete odrastalo kao samostalna osoba, obitelj mu mora pomoći da se razvija fizički, moralno, intelektualno, estetski i radno, jer dijete u obitelji stječe određene kulturne i društvene vrijednosti. Briga o djeci u obitelji uvelike ovisi o roditeljskim vještinama, ali i o njihovoj emocionalnoj dostupnosti.

Roditeljstvo je uistinu složen proces u kojem su roditelji jednako važni. Roditelji koji ne brinu o svojoj djeci omogućuju im da bez kontrole upadaju u probleme s ponašanjem. Negativni roditeljski čimbenici koji pridonose delikventnom ponašanju djece uključuju obiteljsko nasilje, emocionalno i psihičko zlostavljanje, fizičko zlostavljanje, seksualno zlostavljanje, uznemiravanje, uhođenje i prijetnje ozljeđivanjem, financijsko zlostavljanje, kulturno, duhovno i/ili vjersko zlostavljanje i prisilnu kontrolu. Kako bi se izbjeglo loše ponašanje djece, potrebno je u potpunosti izbjegavati sve oblike nasilja i zlostavljanja djece, jer je djeci potrebna podrška i motivacija za puni razvoj. Stilovi roditeljstva pokazuju da svaki od njih na specifičan način utječe na komunikaciju, odnose i ponašanje u obitelji. Autoritativni stil roditeljstva je demokratičan i autoritativni roditelji u potpunosti uvažavaju ideje i potrebe svoje djece. Autoritarni roditelji vrlo su kontrolirajući i imaju visoka očekivanja od svoje djece. Njihov odnos prema djeci je prilično strog i grub. Permisivni ili popustljivi roditelji ne kontroliraju svoju djecu, već ih emocionalno prihvaćaju. Budući da su emocionalno dostupni, svojoj djeci pružaju bezuvjetnu ljubav, ali ne postavljaju nikakve granice niti kontroliraju svoju djecu. Indiferentni ili nemarni roditelji ne pokazuju emocionalnu dostupnost ili kontrolu nad djetetom, što može dovesti do potpunog zanemarivanja djeteta, odnosno nezainteresiranosti roditelja.

Roditeljska nezainteresiranost ne javlja se samo kada roditelj napusti dijete i zanemari sve njegove osnovne životne potrebe. Ona se javlja i kada roditelji ne sudjeluju u životima djece i ne kontroliraju ih niti discipliniraju. Takvi roditelji apsolutno ne brinu o tjelesnom i psihičkom zdravlju svoje djece, zanemaruju dječje potrebe, njihova djeca ne osjećaju ljubav, toplinu i psihičku povezanost, a njihov kognitivni razvoj je nedovršen.

Čimbenici koji doprinose nedostatku interesa za obiteljski odgoj uključuju česte bračne sukobe, siromaštvo, ekonomske čimbenike, samohrane roditelje, roditeljsku zlouporabu alkohola ili loše zdravlje u obitelji. Djeca nezainteresiranih roditelja imaju asocijalno ponašanje, odnosno izoliraju se, ponekad su agresivna i imaju loš školski uspjeh. Adolescenti čiji su roditelji nezainteresirani povučeniji su, ne zanima ih uspjeh i angažman u životu, često se povlače iz društva i ne dopuštaju nikome da im se emocionalno približi. Adolescencija je vrlo osjetljiva dob kada, zbog roditeljskog zanemarivanja ili nezainteresiranosti, adolescenti mogu negativno reagirati i razviti depresiju, što može dovesti do samoozljeđivanja, nesuicidalnog samoozljeđivanja, pa čak i samoubojstva. Zanemarivanje uvelike utječe na ponašanje djece i adolescenata jer roditelji ne mare za njih, nisu emocionalno dostupni, ne vode računa o izgledu, ne pružaju siguran dom, ne postavljaju ograničenja ili pravila što dovodi do delikventnog ponašanja. Čimbenici koji pridonose zanemarivanju mogu uključivati i zdravstvene probleme kod djece u ranoj dobi, roditelje koji konzumiraju alkohol, obitelji u kojima se mogu vidjeti znakovi zlostavljanja, nedostatak nadzora i zdravstvene skrbi, siromaštvo i socijalnu izolaciju. Vrste zanemarivanja uključuju fizičko, emocionalno, zdravstveno ili medicinsko zanemarivanje, okolišne čimbenike i obrazovno zanemarivanje.

Pedagoško zanemarivanje djece i adolescenata dovodi do školskog neuspjeha i neprimjerenog ponašanja. Oblici pedagoškog zanemarivanja mogu biti moralni, intelektualni, estetski, zdravstveni i radni, a kako bi se smanjilo pedagoško zanemarivanje i zanemarivanje djece i adolescenata općenito, potrebno je razgovarati s djetetom, a stručni suradnik bi trebao razgovarati i s djetetom i s roditeljima. Potrebno je emocionalno se približiti djetetu, nagraditi ga, poticati i motivirati za rad.

Bitno je pravovremeno reagirati jer se zanemarivanje može spriječiti. Prvenstveno je važno razumjeti i riješiti čimbenike koji utječu na zanemarivanje. Zanemarena djeca i adolescenti kasnije imaju problema u partnerskim odnosima jer ne znaju kako pružiti ljubav i negiraju osjećaj sreće jer oni to nikada nisu osjetili u obitelji nezainteresiranih roditelja. Niti jedno dijete, niti jedan adolescent neće moći prihvatiti činjenicu narušenih obiteljskih odnosa pa je zato bitno izgraditi kvalitetne i pozitivne odnose sa svojom djecom, biti im podrška kroz cijeli život kako bi stvorili pozitivnu sliku o sebi i kasnije to prenosili na svoju djecu.

5. LITERATURA

A. (2019). *Razlika između simpatičkog i parasimpatičkog živčanog sustava*. Web logo graphic. Preuzeto s: <https://hr.weblogographic.com/difference-between-sympathetic>

Act. (2017). *Parenting Styles*. American Psychological Association. Preuzeto s: <https://www.apa.org/act/resources/fact-sheets/parenting-styles>

Ajduković, M., Pećnik, N. (1994). Zlostavljanje i zanemarivanje djece u obitelji. *Revija za socijalnu politiku*, 1 (3).

Alić, A. (2008). *Roditeljski stilovi*. Preuzeto s: <https://www.islamskazajednica.ba/images/stories/TAKVIM/TAKVIM%202009/RODITELJSKI%20STILOVI.pdf>

Brajša, P. (1995). *Očevi, gdje ste?*. Zagreb: Školske novine.

Brajša, P. (2009). *Brak i obitelj iz drugog kuta*. Glas koncila: Zagreb.

Centar za socijalnu skrb Osijek. (2013). *Nasilje u obitelji*. Zakon.hr. Preuzeto s: <https://www.zakon.hr/z/81/Zakon-o-za%C5%A1titi-od-nasilja-u-obitelji>

Cvrtnjak, I. (2015). Očevi nekad i danas. *Life and school: Journal for the theory and practice of education = Leben und schule*, 61 (1).

Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing.

Domitrovich, C.E., & Bierman, K.L. (2001). Parenting Practices and Child Social Adjustment: Multiple Pathways of Influence. *Merrill-Palmer Quarterly*, 47 (2), str. 235-263.

Echedom, A. U., Nwankwo, T. V., Nwankwo, E. U. (2018). Influence od authoritative, authoritarian, permissive, and the uninvolved parenting styles on the reading attitudes of student sin Anambra State, Nigeria. *Journal of Library and Information Sciences*, 6 (2), str. 1-25.

Gabud, A. (2013). Bonding. *Nursing journal*, 18 (1).

Grgec-Petroci, V., Lacković, Lj., Maleš, D. (2011). *Obitelji se razlikuju*. Zagreb: Alineja.

Higuera, V. (2019). *What Is Uninvolved Parenting?* Healthline. Preuzeto s: <https://www.healthline.com/health/parenting/uninvolved-parenting>

- Hrpka, H. (2007). Odgoj psihološki sigurnog djeteta. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 13 (50).
- Jakab, W. A. (2008). Obitelj – sustav dinamičnih odnosa u interakciji. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 44 (2).
- Klarin, M. (2014). Roditeljsko ponašanje i problemi u ponašanju kod adolescenata. *Ljetopis socijalnog rada*, 21 (2).
- Kokorić, B. S. (2010). Doživljaj roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja u kontekstu različitih socio-ekonomskih uvjeta odrastanja u primarnoj obitelji. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 46 (2).
- Kovčo Vukadin, I., Odeljan R., Martinjak, D. (2018). *Zlostavljanje i zapuštanje djece*. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Li, M. P. S. (2021). *Uninvolved Parenting – Why It's The Worst Parenting Style*. Parenting For Brain. Preuzeto s: <https://www.parentingforbrain.com/uninvolved-parenting/>
- Lukaš, M. (2010). *Obiteljski odgoj u Hrvatskoj – razvoj ideja od 1850. do 1918. godine*. Rijeka: Hrvatsko futurološko društvo.
- Lukaš, M., Mušanović, M. (2020). *Osnove pedagogije*. Osijek: Vlastita naklada.
- Luketić, M. (2018). Odnosi u obitelji i njihov utjecaj na školski uspjeh djece. *Didaskalos: Časopis Udruge studenata pedagogije Filozofskog fakulteta Osijek*, 2 (2).
- Macuka, I. (2010). Osobne i kontekstualne odrednice roditeljskog ponašanja. *Suvremena psihologija*, 13 (1).
- Madžarević, P. (2020). *Hormon ljubavi oksitocin pomaže u terapiji depresije i anksioznosti*. ADIVA. Preuzeto s: <https://www.adiva.hr/lifestyle/odnosi-i-veze/hormon-ljubavi-oksitocin-pomaze-u-terapiji-depresije-i-anksioznosti/>
- Maleš, D. (2012). Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 18 (67).
- Manović, T., Kralj, D. (2020). *Vršnjački odnosi: Zašto su djeci važni i kako ih održavati u ovo vrijeme korone*. Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba. Preuzeto s:

<https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno/novosti/vrsnjacki-odnosi-zasto-su-djeci-vazni-i-kako-ih-odrzavati-u-ovo-vrijeme-korone/>

Mikšaj-Todorović, L. (1991). Neke karakteristike odgoja u obitelji i ponašanja učenika. *Defektologija*, 27 (1).

Mikšaj-Todorović, L. (2006). Razlike u obiteljskim prilikama maloljetnih delikvenata s obzirom na poremećenost odnosa u obitelji. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 13 (2).

Nikčević-Mikolić, A., Rupčić, A. (2014). Procjena rizičnih i zaštitničkih čimbenika u svrhu planiranja prevencije problema u ponašanju djece i mladih. *Ljetopis socijalnog rada*, 21 (1).

Obiteljski zakon. (2015). Narodne novine. Preuzeto s: <https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon>

Pernar, M. (2010). Roditeljstvo. *Medicina*, 46 (3).

Pintar, Ž. (2018). Roditeljstvo u otporu. *Školski vjesnik: Časopis za pedagojsku teoriju i praksu*, 67 (2).

Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba. (2010). *Zanemarivanje djece*. Preuzeto s: <https://www.poliklinika-djeca.hr/publikacije/zanemarivanje-djece/>

Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež. (2014). *Depresija u dječjoj i adolescentnoj dobi*. Dječja psihijatrija. Preuzeto s: <https://djecja-psihijatrija.hr/depresija-u-djecjoj-i-adolescentnoj-dobi/>

Raboteg-Šarić, Z. (2006). Bračni status, financijske poteškoće i socijalna podrška kao odrednice roditeljske depresivnosti i odgojnih postupaka. *Društvena istraživanja: Časopis za opća društvena pitanja*, 15 (6).

Raboteg-Šarić, Z., Merkaš, M., Majić, M. (2011). Nada i optimizam adolescenata u odnosu na roditeljski odgojni stil. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 152(3-4), str. 373-388.

Raising Children Network. (2011). *Family violence: recognising the signs and getting help for someone*. Preuzeto s: <https://raisingchildren.net.au/grown-ups/family-life/domestic-family-violence/family-violence-what-is-it>

Rečić, M. (2006). *Obilježja dobrog obiteljskog odgoja*. Đakovo: Tempo.

- Rosić, V., Zloković, J. (2002). *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*. Rijeka: Grafrade.
- Rosić, V. (2005). *Odgoj – obitelj - škola*. Rijeka: Žagar.
- Rubini, M. (2019). *Schools as a replacment for retracting families*. Preuzeto s:
<https://www.linkedin.com/pulse/schools-replacement-retracting-families-michel-rubini>
- Schumacher, J. A., Slep, A. M., Heymann, R. E. (2001). Risk factors for child neglect. *Agression and Violent Behaviour*, 6(2-3), 231-254. Preuzeto s: [https://doi.org/10.1016/s1359-1789\(00\)00024-0](https://doi.org/10.1016/s1359-1789(00)00024-0)
- Shaw, R., Wood, S. (2009). *Epidemija popustljivog odgoja*. Zagreb: V.B.Z. d.o.o.
- Stevanović, M. (2000). *Obiteljska pedagogija*. Tonimir.
- Unansea. *Obrazovni zanemariti – to je... pedagoško zanemarivanje djece i adolescenata*. Preuzeto s: <https://bs.unansea.com/obrazovnim-zanemarivanje-ovo-je-pedagoska-zanemarivanja-djece-i-adolescenata-uzroci-dijagnoza-i-korekcija/>
- Vukasović, A. (1990). *Pedagogija*. Zagreb: radna organizacija za grafičku djelatnost, Samobor.
- Zdenković, R. (2012). *Odgojni stilovi roditeljstva*. Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba. Preuzeto s: <https://www.poliklinika-djeca.hr/za-roditelje/izazoviroditeljstva/odgojni-stilovi-roditeljstva/>
- Zrilić, S. (2007). Analiza školskih izostanaka s obzirom na bračni status roditelja. *Magistra ladertina*, 2 (1).

Parents' lack of interest in family upbringing

Abstract

The family is the primary community of every human being in which he as a child develops, socializes and grows up. The educational role of the family is to help the child to fully develop into an independent and capable person. A quality relationship inside the family enables children and adolescents to express feelings of attention, respect, sincerity, love and trust in later relationships, whether they are friendships or partnerships. Parents must provide physical, social and emotional protection and constantly take care of the child. In parenting, the roles of father and mother are equally important, and considering that parents are an example and role model for children, it is important how they behave in their presence because everything they do, children imitate. Parenting styles show how father and mother influence the child's developmental processes. In this paper, emphasis is placed on parents' lack of interest in family upbringing, its negative factors, the influence of disinterested parents on children and adolescents, and neglect as a result of the phenomenon of disinterest. Lack of interest can be viewed from several perspectives, but the aim of this paper is to show neglect as a negative factor in family upbringing that affects all aspects of child and adolescent development. Disinterested parents neglect their children and are emotionally unavailable, do not take care and protect the child's basic life needs, and children feel rejected, excluded and often develop a negative image of themselves, which can negatively affect their future everyday life.

Keywords: emotional deficit, lack of interest, family, abandonment, basic needs, parenthood, neglect